

TEKSTİL, HAZIR GIYİM, DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRLERİ

SANAYİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Mart 2010

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

2. MEVCUT DURUM

2.1. TEKSİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU

- 2.1.1. Sektörün Tarihçesi Üretim Süreçleri ve Dünyadaki Yeri
- 2.1.2. Kapasite ve İstihdam
- 2.1.3. Sanayi ve İmalat Sanayi Üretimindeki Ağırlığı ve Teknolojik Altyapı
- 2.1.4. Üretim Miktarı ve Değeri
- 2.1.5. Dış Ticaret
- 2.1.6. Rekabet Gücü Açısından Uluslararası Karşılaştırma

2.2. DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU

- 2.2.1. Sektörün Türkiye Ekonomisindeki Yeri
- 2.2.2. Kapasite ve İstihdam
- 2.2.3. Üretim Miktarı ve Değeri
- 2.2.4. Dış Ticaret

3. GZFT ANALİZİ

4. STRATEJİK YAKLAŞIM

4.1. TEKSTİL, KONFEKSİYON VE HAZIRGIYİM SANAYİ

- 4.1.1. Yatırım Alanları
- 4.1.2. Üretim
- 4.1.3. Ürünler
- 4.1.4. Pazarlama
- 4.1.5. e-Ticaret

4.2. DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ

- 4.2.1. Girdi Maliyetleri
- 4.2.2. Çevre
- 4.2.3. Hammadde Temini
- 4.2.4. Pazarlama
- 4.2.5. Eğitim

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Finans sektörü yanında emtia piyasalarında özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde yaşanan hızlı entegrasyon süreci, ülkemizin de içinde bulunduğu birçok ülkede, mevcut üretim alışkanlıklarını ve yapılarını doğrudan etkilemektedir.

Dünya ticaret sisteminde özellikle 2005 sonrası yaşanan gelişmeler etkilerini öncelikli olarak mukayeseli üstünlükler yaklaşımı paralelinde fiyat esnekliğinin yüksek olduğu ve rekabetin fiyatlar üzerinde yoğunlaştığı sektörlerde hissettirmeye başlamıştır.

Sanayi ve sanayileşme tabanı önemli oranda “tekstil ve hazır giyim” üzerine inşa edilmiş olan Türkiye iktisat teorisine uygun bir reaksiyon göstererek 2005 yılı sonrası süreçte mukayeseli üstünlüğünü, yeni terminoloji ile rekabet edebilirlik avantajını yitirmeye başlamıştır. Gelir düzeyi/harcama ilişkisi, tüketici davranışları, arz fazlası ve pazar hacmi birlikte değerlendirildiğinde özellikle “tekstil ve hazır giyim” sektörünün yüzleşmek ve çözüm üretmek durumunda kaldığı sorunlar daha net anlaşılacaktır.

Mevcut veriler dikkate alındığında tekstil sektörü; ulaştığı ihracat rakamı, istihdam kapasitesi ve GSMH içindeki payı ile ülkemizin sanayileşmesinin ve küresel pazarlarda var oluşunun temelini oluşturmaktadır. Ancak yukarıda da ifade edildiği üzere fiyatların tüketici talepleri üzerindeki birincil etkisi göz önüne alındığında, sektörün öncelikli olarak müdahaleye ihtiyacı olduğu açıkça görülmektedir. Hammaddeden tüketiciye kadar olan tüm değer zinciri içerisinde faaliyette bulunan tarafların kaçınılmaz olarak etkileneceği gerçeğinden hareket edildiğinde, bu müdahalenin ihmal edilmesi durumunda ciddi sosyo-ekonomik kırılmalıklar oluşacaktır. Bu özelliği nedeniyle sektörün, kamu-özel sektör işbirliği temelinde karşılaştığı problemlerle baş edebilme kapasitesinin hızla yükseltilmesi gerekmektedir.

Tekstil, deri ve hazır giyim sektörünün karşı karşıya bulunduğu sorunlar yatay ve dikey bir yapı arz etmektedir. Yatay anlamdaki sorunlar yalnızca bu sektörü değil aynı zamanda ekonominin diğer tüm unsurlarını da etkileyen, yalnızca bu sektöre yönelik geliştirilecek müdahalelerle düzeltilemeyecek nitelikte olanlardır. Özellikle makro-ekonomik dengelerin ana unsuru olan ve serbest piyasa koşullarında belirlenen “faiz oranları”, “döviz kurları”, “enerji fiyatları”, “asgari ücret” ve “sosyal güvenlik primi” gibi unsurlar daha üst stratejiler ile çözüm getirilebilecek konular olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de bu sektörün geneli günümüzde olgunluk dönemine girmiştir. Sektör geçmişte gelişmiş ülkelerde olgunluk dönemine girerken, üretim Türkiye’ye kaymaya başlamış ve sektör Türkiye’de gelişme dönemini yaşamıştır. Ancak günümüzde daha düşük işgücü maliyetine sahip ülkelerin üretimde küreselleşmeyle birlikte dünya ticaretinden daha çok pay almaya başlaması Türkiye’de sektörün olgunluk dönemine girmesine neden olmaktadır. Geçiş döneminin en iyi şekilde yönetilmesi ve değişen dünya rekabet şartlarına uyumun sağlanması Türkiye’de bu sektörün geleceğini ve aynı zamanda tüm ekonomiyi etkileyecektir.

Hassas bir yapı arz eden sektörün mevcut yapısı ile gelecekte daha iyi bir konumda olacağı tezini savunmak mümkün değildir. Bu anlamda küresel rekabet koşulları altında ve rakip ülkelerin sektöre tanıdığı pozitif katkılar göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizde de sektörün rekabet edebilirliğinin takviye edilmesi ve dönüşümünün kolaylaştırılması gerekmektedir.

Ülkemiz istihdamında çok önemli bir yer işgal eden sektörü, fiyat-maliyet rekabetinden ziyade kalitenin rekabeti belirlediği, yüksek kalitede; moda, tasarım, marka ve bilgi bazlı ürünlerin üretildiği ve satıldığı bir yapıya dönüştürürken, sektörden orta vadede çıkmak zorunda kalacak iş gücünün yeniden istihdamının planlanması önem kazanmaktadır.

2. MEVCUT DURUM

2.1. TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU

2.1.1. Sektörün Tarihçesi Üretim Süreçleri ve Dünyadaki Yeri

Tekstil ve Hazır Giyim Sanayinin Gelişimi

Türkiye’de tekstil ve hazır giyim sanayinin temelleri Osmanlı İmparatorluğu döneminde atılmıştır. Dokuma konusunda Denizli ve Tokat, ipekli ürünler konusunda da Bursa bölgesinde küçük işletmeler halinde üretim yapılmıştır. 1915 yılında önde gelen 22 kamu sanayi işletmesinin 18’i, 28 anonim şirketin 10’u, 214 özel sektör işyerinin 45’i ve toplam 264 sanayi işyerinin 73’ü bu sanayide faaliyet göstermektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Sümerbank’ın kuruluşu ile birlikte tüm tekstil ve konfeksiyon fabrikaları ve atölyeleri bu kuruluş çatısı altında toplanmıştır. Sümerbank yaptığı yatırımlar ve yetiştirdiği personelle özel sektöre öncülük etmiş Sümerbank’ta oluşan birikimin zaman içinde özel sektöre de aktarılması sağlanmıştır.

1950’li yıllarda başlayan özel sektör yatırımları zaman içinde gelişmiş, zamanla kamunun bu alanda üretici rolü azalmıştır. 1952 yılında sektör üretimi içinde yüzde 28 olan özel sektör payı 1962 yılında yüzde 62’ye, 1990 yılında ise yüzde 90’ın üzerine çıkmıştır. Günümüzde kamunun bu sektörde payı kalmamıştır.

Sektörde, 1950’li yıllardan sonra özel sektörün öncülüğünde gelişim başlamış ve 1960’lardan sonra sentetik elyaf üretimine başlanmıştır. Planlı dönemde uygulanan ithal ikamesi politikası ve teşvik tedbirlerinin de katkısıyla 1960-70 yılları arasında sektörde daha ileri teknoloji kullanılmaya ve işlenmiş ürün imal edilmeye başlanmış, 1960-80 yılları arasında önemli bir teknik deneyim kazanılmıştır. 1980 yılından sonra uygulanan, serbest piyasa ekonomisine dayalı dışa açılma ve ihracatı teşvik politikaları ile birlikte, özellikle 1980’li yılların ikinci yarısından itibaren tekstil ve hazır giyim ihracatı önemli oranda artmış ve ihracatın en önemli kalemi haline gelmiştir. 1990’lara gelindiğinde ise toplam ihracat içindeki sektörün payı yüzde 40’a kadar çıkmıştır. 1980’li yılların başında daha çok iplik, elyaf, kumaş gibi tekstil mamulleri ihraç eden Türkiye, 1984 yılından sonra daha fazla konfeksiyon mamulü ihraç etmeye başlamış, daha uç ürün olması nedeniyle toplam katma değeri tekstil mamullerinden yüksek olan konfeksiyon mamullerinin ihracatı 1990’lı yıllarda artarak devam etmiş ve sektörün üretim, ihracat ve istihdam içinde önemi artmıştır.

Üretim Süreçleri

Tekstil teknolojileri, elyaf ve iplikten üretilen, genellikle esnek (bazı durumlarda esnek olmayabilen) malzemelerin üretim teknolojileri ile bu malzemeleri şekillendirme ve mamul hale getirmede kullanılan teknolojilerdir. Tekstil ve hazır giyim üretimi en geniş şekliyle aşağıdaki gibi özetlenebilir. Bu üretim sürecinin yanı sıra daha farklı bir süreçle dokusuz tekstil yüzeyi de elde edilebilmektedir. Bu üretim adımları (tekstilin alt sektörleri) kendi aralarında, sermaye-yoğun veya emek-yoğun oluş bakımından çok büyük farklılıklar göstermektedirler. Kimyasal (insan yapısı, sentetik ve suni) elyaf ve iplik çekimi dünyanın en sermaye yoğun sanayi sektörü olan petro kimya sanayii içinde yer alırken; iplik, dokuma, örme ve tekstil terbiye işletmeleri dördüncü sermaye-yoğun sanayi sektörünü oluşturmaktadırlar. Konfeksiyon ise halâ emek-yoğun bir sanayi sektörüdür.

Bu üretim süreçlerinde kullanılan malzemeler ve üretim yöntemleri ise şu şekildedir:

Elyaf (Lif): Lif en genel tanımıyla, enine kesitine göre boyu çok uzun olan, esnek, eğrilebilir maddelerdir. Tekstil yapılarının temel unsurunu teşkil eden elyaf veya lif, temin edildikleri kaynakların türlerine göre adlandırılırlar. Lifler devamlı (filament) veya devamsız (stapel) olarak da sınıflandırılmaktadır.

Her lif kendine has özelliklere göre belirli ürünlerde kullanılmaktadır. Lifler, uzunluğu, inceliği, düzlüğü, rengi, parlaklığı, nem çekme özelliği, ısı tutma özelliği, buruşma özelliği, kopma dayanıklılığı, sürtünme ve aşınma sağlamlığı, sıcak tutma özelliği, zararlılara karşı dayanıklılığı dikkate alınarak farklı ürünlerin elde edilmesinde tek başlarına veya diğer liflerle karıştırılarak kullanılmaktadır.

Doğal lifler özellikle insan sağlığı açısından daha olumlu özelliklere sahip oldukları için tercih edilmekte ayrıca tarımsal girdi olması nedeniyle üretimi ve tüketimi devletlerce desteklenmektedir. Kimyasal liflerin üretimi ise esas olarak kimya sanayiinin konusu olmakla birlikte bu alandaki teknolojik yenilikler ile daha yüksek performanslı yeni liflerin geliştirilmesi tekstil sektöründeki değişimi etkilemektedir.

İplik: Lifler uzunluk, kalınlık ve dayanıklılık kazandırılmak amacıyla eğrilip bir araya getirilerek iplik elde edilir. Eğrilmiş iplikler daha sonra tekrar bükülerek daha kalın ve dayanıklı hale de getirilebilir. İplikler örme ve dokuma kumaş üretiminde kullanılabileceği gibi dikiş ipliği olarak da kullanılabilir. İplik elde etme aşamasında ring, open-end, friksiyon veya hava jeti yöntemleri kullanılmaktadır. Günümüzde en çok ring ve open-end iplikçilik yaygındır. Ring sistemi ile daha ince ve kaliteli iplik elde edilebilirken open-end'de üretim süreci daha kısa ancak kalite daha düşüktür. İplikler elde edilirken kullanılan elyafın özellikleri, düzenliliği, sağlamlığı, esnekliği, sertliği ve bükümüne göre farklı türde kumaş elde etmek amacıyla kullanılırlar.

Dokuma ve Örme Kumaş: İpliklerin düz bir yüzey elde edilecek şekilde bir araya getirilmesiyle dokuma veya örme kumaş elde edilir. Dokuma kumaş elde edilirken çözgü ve atkı adı verilen iki iplik grubu yatay ve dikey olarak birbirinin altından ve üstünden geçirilirken, örme kumaş elde edilmesinde bir (atkı örme) veya birden fazla (çözgü örme) aynı yönde dizili iplik birbirleriyle ilmeklerle tutturulurlar.

Dokuma tezgahları atkı atım sistemlerine (mekikçikli, kancalı, hava jetli, su jetli vs.) ve ağızlık açma sistemlerine (eksantrikli, kamlı, armürlü ve jakarlı sistemler) göre sınıflandırılmaktadırlar. Atkılı örme sistemleri ise düz (triko) ve yuvarlak örme olarak sınıflandırılmaktadır.

Dokuma kumaş daha ince, dayanıklı ve düzgün iken, örme kumaş daha hacimli ve esnektir. Bu özelliklerinden dolayı dokuma kumaş, perde, gömlek, havlu gibi; örme kumaş ise kazak, çorap gibi ürünlerin üretiminde kullanılmaktadır. Örme kumaş elde etmek dokuma kumaşa göre nispeten daha kolaydır.

Dokusuz Yüzeyler: Örme ve dokumanın yanı sıra çeşitli yöntemlerle dokusuz yüzey (tafting yüzeyler, yapıştırmalı yüzeyler, mali yüzeyler ve non-woven yüzeyler) de elde edilebilmektedir. Bazı teknik tekstiller ve yer döşemesinde (halıfleks vb.) kullanılan bu tür yüzeylerin elde edilmesi günümüzde tekstil sanayinin gelişen bir kolunu oluşturmaktadır.

Terbiye: Ham tekstil yüzeyleri ağartma, merserizasyon, boyama, baskı, apre gibi terbiye işlemlerinden geçirilerek moda ve kullanılacağı yere göre tuşe (tutum), renk, parlaklık, nem çekme, buruşmazlık, keçeleşmeme, tutuşmazlık, anti bakteriyel, anti statik, leke tutmama gibi özellikler kazandırılır. Bu süreçteki işlemler ağırlıklı olarak kimyasal özelliktedir ve çevresel açıdan olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Terbiye işlemi kumaşa katma değer katan önemli bir üretim aşamasıdır.

Hazır Giyim ve Konfeksiyon: Mamul kumaş ve aksesuarlarla standart ölçülere göre belli üretim teknikleri kullanılarak standart hazır giyim eşyası elde edilir. Hazır giyim imalatı sırasıyla model hazırlama, kalıp çıkarma, pastal çizimi, kesim, dikim, temizleme, ütü ve ambalajlama üretim sürecini takip etmektedir. Bu süreç sonunda iki boyutlu kumaşa beğenilere ve kaplanacak şekle uygun üç boyutlu hacim kazandırılmaktadır.

Günümüzde bilgisayar destekli tasarım, model hazırlama, kalıp çıkarma, pastal çizimi, serim ve kesim yapılarak hazır giyim üretimi belirli bir ölçüde otomatize olmuştur. Ancak gene de hazır giyim üretimi emek yoğun niteliğini sürdürmektedir. Genel olarak tüketiciler kaliteli giyim ürününde stil ve moda uygunluk gibi estetik ve kumaşın özelliği, dayanıklılığı gibi performans özellikleri aramaktadırlar. Hazır giyim nihai ürün olması nedeniyle daha önceki üretim süreçlerinin tamamı ürünün performans özelliklerini ve dolayısıyla kaliteyi etkilemektedir. Hazır giyim ürünlerinin en temel belirleyicisi ise modadır. Moda ve modacılar yeni stiller ortaya çıkarmakta ve insanları yeni giysiler almaya yönlendirmektedirler. Buyapılırken bir önceki aynı sezonun ürünlerinin uzunluğu, silueti, açıklığı, rengi, kumaş tipi ve dizaynı, aksesuarı pazarın zevk ve beğenilerine uygun olarak değiştirilir.

Dünyadaki Yeri

Ülkemiz;

- AB ülkelerine Tekstil ve Hazır Giyim İhracatında 2'nci,
- Pamuk Üretiminde Dünya'da 7'nci
- Pamuk Tüketiminde Dünya'da 4'ncü,
- Elyaf Ring İplik Üretiminde Dünya'da 5'nci,
- Openend İplik Üretiminde Dünya'da 4'ncü,
- Organik pamukta dünya lideridir.

2.1.2. Kapasite ve İstihdam

Kapasite

Tekstil ve hazır giyim sektörü birlikte değerlendirildiğinde, gayri safi yurt içi hasıla, imalat sanayi ve toplam sanayi üretimindeki pay, ihracat, ekonomiye sağladığı net döviz girdisi, istihdam, yatırımlar, dışa açıklık ve makro-ekonomik büyüklükler açısından Türkiye'nin birinci sektörü konumundadır. Tekstil ve hazır giyim sanayi ülkemiz GSYH'nın yaklaşık % 10'unu sağlamaktadır.

Türkiye'nin iplik üretim kapasitesi; 2.300.000 ton kısa elyaf (pamuk ve benzeri) iplik, 400.000 ton uzun elyaf (yün ve benzeri) iplik, 800.000 ton filament (kesiksiz) iplik, olmak üzere toplam 3.500.000 tondur.

Dokuma alanında Türkiye'deki toplam kurulu dokuma kapasitesinin 1.350.000 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Örme'de ise 2.250.000 ton'luk bir kapasite söz konusudur.

Son yıllarda çorap sanayi, diğer tekstil alt sektörlerine nazaran daha hızlı bir gelişme göstermiş olup, çorap sanayinin kapasitesi yeni yapılan yatırımlarla yılında 200 milyon düzinenin üstüne çıkmıştır.

Non Woven, Halı ve Teknik Tekstiller bakımından, Türkiye'de 200.000 tonun üzerinde bir non-woven üretim kapasitesi bulunmaktadır. Halı ve özel teknik tekstil ürünleri için de 200.000 tona yakın bir kapasitenin bulunduğu kabul edilirse, bu gruptaki toplam üretim kapasitesi 400.000 tondur.

Tablo 1: Kapasite Kullanım Oranları (%)

İktisadi faaliyet	Yıllar	Kapasite Kul. Oranı (%)
Tekstil	2007	81,4
	2008	75,5
	2009	71,8
Hazır Giyim	2007	83,4
	2008	80,1
	2009	75,8

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere tekstil ve giyim sektöründe kapasite kullanım oranları nispeten düşüş eğilimi göstermektedir.

İstihdam

Tekstil ve Konfeksiyon sanayinde kayıt dışılık dikkate alındığında, 450.000 kadarı tekstil sanayinde, 1.500.000 kadarı da hazır giyim sanayinde olmak üzere, 2.000.000 civarında kişinin çalıştığı tahmin edilmektedir. Bununla birlikte Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Ekim-2009 Çalışma İstatistiklerine göre, sektörde faaliyet gösteren 40.806 adet işyerinde kayıtlı 674.832 işçi çalışmaktadır.

2.1.3. Sanayi ve İmalat Sanayi Üretimindeki Ağırlığı ve Teknolojik Altyapı

Türkiye genç sayılabilecek makine parkı ile Avrupa'nın en büyük iplik üretim kapasitesine sahiptir.

Türkiye, Çin'in arkasından dünyanın tekstil makinelerine yönelik en büyük tekstil yatırımcısıdır. Ancak bundan sonraki dönemde bu yatırımların özellikle ileri teknolojilere sahip makineler üzerine yapılması gerekmektedir. Çünkü ülkemiz, ürün bazında tekstil makineleri ve ekipmanı konusunda son yıllarda azalmakla birlikte halen ithalatçı konumdadır. Türkiye dokuma sanayinde, AB ülkeleri ve ABD'den daha genç ve yeterli kapasitede makine parkına sahiptir.

Yeterli alt yapı ve makine kapasitesine sahip bulunan örme (düz, yuvarlak ve çorap) sanayinin alt gruplarından yuvarlak örmede kapasite fazlalığı bulunmakta olup, kapasite kullanım oranı ise % 50 civarındadır.

Özellikle Türkiye çorap sanayi 1990'lı yıllardan itibaren büyük bir gelişme göstermiş ve İtalya'nın ardından AB'nin ikinci büyük tedarikçisi haline gelmiştir. Ancak 2005'den itibaren Çin'in AB ve ABD pazarlarına, Türkiye'deki maliyetlerin çok daha altında fiyatlarla girmesi sektörü zorlamaya başlamıştır.

Öte yandan, Nonwoven sanayi diğer sektörlerle göre daha yeni olmakla beraber yeterli üretim kapasitesine sahiptir. Son 10 yılda büyük miktarda nonwoven yatırımı yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Ancak mevcut kapasite ile özellikle ucuz ve hacimli nonwoven tekstil üretimi mümkün olmaktadır.

Türk tekstil terbiye sanayi, Avrupa'nın en büyük kapasitesine sahiptir. Terbiye sanayimiz özellikle orta kaliteye sahip ürünlerin üretiminde çok geniş bir tecrübeye sahiptir.

Gerekli alt yapı ile yeterli ve genç makine kapasitesine sahip bulunan konfeksiyon sektörü oldukça gelişmiş durumdadır. Konfeksiyon yan sanayi de bu yüksek teknoloji ile üretim yapmakta olan sektörü gerektiği gibi destekleyebilmektedir.

2.1.4. Üretim Miktarı ve Değeri

Pamuk

Dünyada en büyük pamuk üreticileri Çin Halk Cumhuriyeti, ABD ve Hindistan'dır. Türkiye, dünyanın en büyük 7. pamuk üreticisi konumundadır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin özellikle DTÖ' ye katılımından sonra dünya pamuk tüketimi artmıştır.

Türkiye'de Ege Pamuğunun fiyatları genelde dünya fiyatlarının yaklaşık %15 üzerinde seyretmektedir. Bazı dönemlerde Türkiye'de pamuk fiyatları dünya fiyatlarının %20–30 üzerine çıkmakla beraber genelde biraz üzerinde bir seyir izlemekte, özellikle de fiyatların hızlı gerilemekte olduğu dönemlerde biraz altına da inebilmektedir.

Diğer taraftan sentetik ve suni liflerin, gerek tekstil gerekse konfeksiyon sektöründe kullanımı son bir kaç yılda büyük gelişme gösterdiyse de, pamuk halen tekstil sanayinin en temel ve stratejik hammaddesi olma özelliğini korumaktadır. Bu itibarla pamuk, üretim maliyetleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye, Kasım 2007 Cotton Outlook/Cotlook tahminlerine göre 725 bin tonluk üretim ile dünyanın yedinci büyük pamuk üreticisi durumundadır. 2009 yılı pamuk üretimi 400.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

Diğer yandan üretilen pamuk, ihtiyacı (türetim: 1.600.000 ton) karşılamaktan uzaktır ve önemli miktarlarda ithalat yapılmaktadır.

Organik Pamuk

Türkiye'de ekolojik tarımın gelişmesi Avrupa ülkelerinin tersine üreticilerce tabandan değil alıcılarca tepeden aşağı doğru gelişmiştir. Ekolojik tarım ürünleri 2000'e kadar dış pazara yönelik gelişmiştir. Üreticiler açısından organik pamuk tarımı konvansiyonel tarıma göre daha risklidir. Konvansiyonel sistemle pamuk üretimi yapan bir çiftçi hemen ertesi yıl organik pamuk üretimine geçemez. Organik pamuk tarımı için en az üç yıllık bir geçiş dönemine ihtiyaç vardır. Türkiye'den tarım ürünü ithal eden Avrupa ülkeleri ve firmalarının istekleri nedeniyle organik pamuk ürünleri gündeme gelmiş olup, her geçen gün önemini arttırmaktadır. Yüksek üretim maliyetleri nedeniyle organik elyaf daha da pahalılaşmaktadır. Ancak, artan maliyetine rağmen bu ürüne yönelik talep artmaktadır.

Son yıllarda birim alan başına verimde artışlar kaydedilmiştir. Bunun başlıca nedenleri yeni tarım tekniklerinin uygulanması, yeni geliştirilmiş tohumlar ve bitki koruma önlemleridir.

Pamuk İpliği

Türkiye kısa elyaf iplik sektöründe dünyada en yüksek teknolojiye sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu'nun (ITMF) yıllık makine sevkıyatı verilerine göre, Türkiye'de,

10 yaşından daha eski olmayan makinelerin, toplam kapasite içerisindeki payı, dünya ortalamasının, ring'de 2,4, open-end'de 2,5 katıdır. ¹ (Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu)

Mevcut open–end iplik eğirme makineleri ringlere göre daha modern olmakla beraber %74'ü 1995–2004 model makinelerden oluşmaktadır. Türkiye'de iplik üretim tesisleri GAP ve Marmara bölgesinde yoğunlaşmıştır.

Pamuklu Dokuma

İplikteki kadar olmasa bile, pamuklu dokuma sektörü de oldukça yeni makine parkına sahiptir. Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu (ITMF), makine sevkiyatı verilerine göre, 10 yaşından eski olmayan makine parkının toplam içindeki payı, Türkiye'de dünya ortalamasının iki katıdır. Sektörün önde gelen firmalarının makine parkının bu bilgiyi doğrular nitelikte olduğu ifade edilmektedir.

Pamuklu dokuma sektöründe üretim artışı, ithalat artış hızı ile baş edememiştir. Üretimde artış sağlanamaması kapasite kullanım oranında da düşüşe sebep olmuştur.²

Pamuklu Örme

Türkiye'de pamuklu örme alt sektörü, entegre olmayan küçük ve orta boy işletmelerde yoğunlaşarak bir büyüme göstermiştir. ITMF verilerine göre, Türkiye son 5 yılda, dünya yuvarlak örgü makinelerinin %10'unu satın alarak, Çin Halk Cumhuriyeti'nden sonra 2. büyük yatırımcı olmuştur. Örme hazır giyim ihracatına paralel olarak pamuklu örme üretimi son 10 yılda hızlı bir şekilde artış göstermiş, kapasite kullanım oranı kapasite artışına paralel bir seyir gösteremeyerek, %50 seviyelerinde kalmıştır.³

Sentetik Elyaf ve İplik

Türkiye'de sentetik elyaf iplik üretimi ilk kez 1964 yılında Bursa Sifaş'da naylon üretimi ile başlamıştır. Türk sentetik iplik sektörü 1997 yılından itibaren yeni bir geçiş ve dönüşüm sürecine girmiştir. Bu sürecin en belirgin özelliği, dünyadaki en son teknolojik gelişmeleri bünyesinde toplamak suretiyle kapasite ve çeşitlilik açısından en üst seviyeyi yakalamasıdır.

2006 yılı sonu itibarıyla dünyanın yedinci büyük sentetik iplik kapasitesine sahip olan Türkiye, aynı zamanda AB'nin en büyük sentetik kapasitesini temsil etmektedir.

2.1.5. Dış Ticaret

Tekstilde dünyadaki başlıca ithalatçılar sırasıyla, AB (25 ülke), ABD, Çin, Hong Kong, Japonya, Meksika ve Türkiye iken, dünya tekstil ihracatında ise yine ilk sırada yer alan Çin'i takip eden ülkeler AB (25 ülke), Hong Kong (ağırlıklı re-export), ABD ve Güney Kore'dir.

Türkiye, 2006 yılı verilerine göre, dünya tekstil ihracatındaki %3,5'lük payı ile tekstilde 8. büyük ihracatçı konumundadır. Ülkemiz ithalatta ise, konfeksiyon ihracatımızda görülen artışa bağlı olarak, büyük ölçüde hammadde ihtiyacını karşılamaya yönelik tekstil ithalatında sürekli artış kaydetmiş ve dünya tekstil ithalatında 7. sırada yer almıştır.

Tablo 2 İhracat

İktisadi faaliyet (Milyon\$)	2007	2008	2009*
Tekstil	5,316	5,093	3,847
Hazır Giyim	1,357	1,902	1,633
Deri ve Deri Ürünleri	1,260	1,383	885

* 11 aylık toplam

¹ ITMF verilerinde, 1994–1999 döneminde, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki tüm makine üreticileri kapsamamıştır. 10 yaşından eski olmayan makine parkı 1994–2003 yılları arasında kapsamaktadır.

² TKSB, Pamuklu Tekstil Sektörü Raporu, Haziran 2005, Azmi Özer, s.21

³ TKSB, Pamuklu Tekstil Sektörü Raporu, Haziran 2005, Azmi Özer, s.22

Tablo 3 İthalat

İktisadi faaliyet (Milyon\$)	2007	2008	2009*
Tekstil	10,804	11,323	8,681
Hazır Giyim	11,795	11,504	8,747
Deri ve Deri Ürünleri	558	606	460

* 11 aylık toplam

Global krizin etkisiyle dış talep daralmasına paralel olarak 2009 yılında ihracatta bir daralma yaşanmış olup, sektörlerde (tekstil, hazır giyim, deri) bu daralma ülkemizin genel sanayi ihracatında bir önceki yıla göre yaşadığı %26,7 daralmadan daha aşağıdadır. 2009 Aralık ayı verilerinin ilave edilmesi ile sektörde bu daralmanın %15 civarında olacağı değerlendirilmektedir. Sektör verdiği dış ticaret fazlası ile ülkemizin dünya piyasalarında var oluşunun temellerinden birini oluşturmaktadır. İthalat rakamlarının incelenmesinden iç talep daralmasına bağlı olarak 2009 yılı ithalat rakamlarında düşme olmasına karşın geçmiş yıllar istatistiklerinin incelenmesinden ithalat artış hızının ihracat artış hızından fazla olması orta vadede sorun teşkil edebilecektir.

2.1.6. Rekabet Gücü Açısından Uluslararası Karşılaştırma

Fransız Moda Enstitüsü (IFM) ile birkaç kuruluşun ortaklaşa hazırladıkları “Tekstil ve Hazır giyim Sektöründe 2005 Ticaret Serbestisinin Etkileri” başlıklı raporun; iş gücü, hammadde, ekipman ve pazarlama gibi faktörleri tablolara dayalı olarak detaylı bir şekilde analiz eden genel değerlendirmesine göre, Çin, Türkiye ve Güney Kore en rekabetçi ülke konumunda olan ülkelerdir.

Aşağıdaki tablolarda rekabet gücü değerlendirmesi, 0-5 arasında değişen bir puanlama sistemi ile yapılmıştır. Rekabet gücü göstergesi açısından bir ülke zayıf ise, 0'a yakın bir puan alırken, rekabet gücü yüksek olduğu alanlarda ise 5 ya da 5'e yakın bir değer almaktadır. Örneğin, işçilik ile ilgili faktörleri değerlendiren aşağıdaki tablodan Türkiye ve Hindistan'ı ele alırsak, işçi ücretinin Hindistan'da düşük olması, Hindistan açısından bir avantaj sağlamaktadır. Hindistan'ın bu faktör açısından rekabetçi olduğunu gösteren değer olarak 5 puan verilirken, Türkiye'de işçi ücretlerinin yüksek olması, Hindistan'a kıyasla Türkiye için bir dezavantaj olup Türkiye'nin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Bu alanda Türkiye'nin az rekabetçi olduğunu gösteren 2 puan verilmiştir.

Tablo 4: İşçilik ile ilgili faktörler: Ülkelerin Avantaj durumları

Avantajlar 0 (rekabet gücü zayıf), 5 (rekabetçi)									
İşçilik ve know how	İşçilik Ücreti	Birim Maliyet	İşçi Sağlama	Operasyon Becerisi	Yönetim Becerisi	Örme/ dokuma Bilgisi	Terbiye/ Boyama Bilgisi	Konfeksiyon/ Örme Bilgisi	Genel Ortalama
Çin	4	5	5	5	4	4	3	5	4
Hindistan	4	4	5	4	3	4	2	4	3
Pakistan	5	3	5	4	3	3	1	2	2
Bangladeş	5	3	5	4	3	2	1	4	2
Güney Kore	0	1	1	5	5	5	5	5	2
Türkiye	2	3	4	4	4	5	4	5	3
Bulgaristan	3	4	3	5	3	4	3	5	3
Romanya	3	4	4	5	3	3	3	5	3
Fas	2	3	4	4	3	2	2	4	2
Tunus	2	3	3	4	3	2	2	4	2

Kaynak: Consolidated Report- “2005 T/C Liberalization” IFM and partners-February 2004

Sektörde işçilik, rekabet gücünü etkileyen önemli bir maliyet unsurudur.

Yukarıdaki tablo da görüldüğü gibi sadece işçiliğe dayalı rekabet dikkate alındığında Çin en rekabetçi ülke konumunda iken, onu Hindistan, Türkiye, Bulgaristan ve Romanya takip etmektedir.

Tablo 5: Hammadde ve Makineler ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları

Avantajlar 0 (rekabet gücü zayıf), 5 (rekabetçi)									
Hammadde ve Makineler	Pamuk Tedariki	Yün Tedariki	Suni Sent. Lifier Tedariki	Eğirme Makinaları	Dokuma Makinaları	Örme Makinaları	Terbiye/ Boyama Makinaları	Konfeksiyon Makinaları	Genel Ortalama
Çin	5	2	4	5	5	5	3	3	4
Hindistan	5	1	3	4	3	2	2	3	3
Pakistan	4	1	3	3	3	2	1	2	2
Bangladeş	2	1	1	2	1		2	2	1
Güney Kore	1	1	4	4	5	4	5	5	4
Türkiye	5	1	3	4	5	5	4	4	4
Bulgaristan	3	1	2	1	2	2	3	3	2
Romanya	1	1	1	2	2	3	3	3	2
Fas	1	1	1	1	1	2	2	3	1
Tunus	2	1	1	1	1	2	1	3	1

Kaynak: Consolidated Report- "2005 T/C Liberalization" IFM and partners-February 2004

Esneklik ve fiyata dayalı rekabet gücünü artıran faktörlerin başında hammadde gelmektedir. Hammadde ve üretim araçları dikkate alındığında, üstünlük sağlayan faktörler farklı, olsa da Türkiye ve Güney Kore, Çin ile rekabet edecek güce sahiptir.

Sadece hammadde dikkate alındığında, Euro-Akdeniz bölgesinde de Bulgaristan diğer rakiplerine göre (Türkiye hariç) daha güçlü bir konumda bulunmaktadır. Grafikte de görüldüğü üzere Türkiye bu bölgede bariz bir üstünlüğe sahiptir.

Tablo 6: Pazarlama ile İlgili Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları

Avantajlar 0 (rekabet gücü zayıf), 5 (rekabetçi)								
Pazarlama	Güvenli Teslim	Kalite Düzeyi	Uygunluk	Esneklik	Tasarım ve Moda Kapasitesi	AB'ye Coğrafi Yakınlık	Dil ve Kültür	Genel Ortalama
Çin	4	4	4	2	2	0	2	2
Hindistan	2	3	3	4	2	1	2	2
Pakistan	2	2	2	1	1	1	1	1
Bangladeş	2	3	3	1	1	1	1	1
Güney Kore	4	5	4	4	4	0	3	3
Türkiye	4	4	4	5	4	5	4	4
Bulgaristan	4	4	4	4	2	5	4	4
Romanya	4	4	4	3	2	5	4	4
Fas	3	4	3	4	2	5	4	3
Tunus	3	4	3	4	2	5	4	3

Kaynak: Consolidated Report- "2005 T/C Liberalization" IFM and partners-February 2004

Tablo 6'da da açıkça görüldüğü gibi, Euro-Akdeniz ülkeleri Asya ülkelerinden çok daha rekabetçi görülmektedir. Türkiye, neredeyse bütün alanlarda üstün durumdadır. En önemlisi, AB ülkelerine en hızlı teslimatı yapabilen ve esneklik konusunda en başarılı olan ülke konumunda olmalıdır.

Günümüz şartlarında rekabetin en önemli unsurlarını barındıran aşağıdaki tabloya baktığımızda Türkiye, Bulgaristan ve Romanya en avantajlı konumda bulunmaktadır. Pakistan ve Bangladeş en zayıf halkayı oluştururken, Asya ülkeleri arasında en avantajlı konumda bulunan ülke ise Güney Kore'dir.

Tablo 7: Genel Faktörler: Ülkelerin Avantaj Durumları

Avantajlar 0 (rekabet gücü zayıf), 5 (rekabetçi)						
Genel Faktörler	Finansman Sağlama	Enerji Maliyeti	İşletme Maliyeti	Taşımacılık	Altyapı	Genel Ortalama
Çin	5	4	3	4	3	4
Hindistan	3	2	1	3	2	2
Pakistan	3	3	1	2	1	1
Bangladeş	2	2	1	2	1	1
Güney Kore	4	3	4	4	5	4
Türkiye	2	3	5	5	5	4
Bulgaristan	1	3	4	4	2	3
Romanya	2	3	4	4	3	3
Fas	2	2	2	4	2	2

Bir ülkenin verimlilik konusundaki rekabetçiliği başarının anahtarıdır. Bu çerçevede yukarıdaki konsolide sonuçlar değerlendirildiğinde, Hindistan, Pakistan, Bangladeş ve bir ölçüde Fas verimlilik konusunda başarısız olurken, Çin ve Türkiye oldukça başarılıdır.

Güney Kore bu anlamda gelişmiş bir ekonomi ve sağlam altyapısı nedeni ile iyi bir pozisyonda iken, gelişmişlikten de kaynaklanan nedenlerden ötürü fiyat rekabeti açısından negatif bir görüntü çizmektedir.

Tablo 8: Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektörünün Rekabet Koşullarında Gelişmeler Maliyet, Euro ve Dolar Kuru Endeksleri (2003=100)

	Elyaf ve iplik endeksi*	Kumaş endeksi*	Tekstil endeksi	Dolar endeksi*	Euro endeksi**	Asgari ücret endeksi***
2003Q1	93,0	97,1	95,1	100,0	100,0	100,0
2003Q2	99,2	99,3	98,9	91,8	97,0	100,0
2003Q3	101,1	99,4	100,3	84,3	88,5	114,9
2003Q4	106,7	104,2	105,7	87,3	96,9	114,9
2004Q1	107,3	105,6	107,0	80,6	94,0	138,2
2004Q2	113,3	110,0	112,4	87,9	98,8	138,2
2004Q3	114,0	112,3	114,4	89,3	101,8	145,1
2004Q4	117,2	116,2	118,1	87,4	105,5	145,1
2005Q1	112,6	110,2	113,9	80,2	98,2	159,7
2005Q2	112,3	109,5	112,9	82,4	97,0	159,7
2005Q3	111,1	104,8	110,1	81,0	92,2	159,7
2005Q4	112,9	104,0	111,0	82,0	90,9	159,7
2006Q1	111,6	103,0	111,2	81,4	97,6	173,5
2006Q2	118,1	107,7	117,0	88,0	103,2	173,5
2006Q3	128,5	114,6	123,9	90,8	107,9	173,5
2006Q4	129,4	114,7	125,7	88,4	106,0	173,5
2007Q1	127,2	115,9	126,2	83,2	104,2	183,8
2007Q2	127,5	115,3	126,2	78,8	101,8	183,8
2007Q3	127,2	110,7	125,7	71,2	99,7	191,3
2007Q4	124,7	109,4	122,5	65,8	97,2	191,3

Kaynaklar: * DİE Kayıtları, ** TCMB Kayıtları, *** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Kayıtları

Notlar: 1- Grafikte kullanılan bütün endekslerin hesaplanmasında, 2003 yılı ortalaması baz alınmıştır.

2- Elyaf, iplik ve kumaş endeksleri, TÜİK tarafından verilen üçer aylık ortalama üretici fiyatları endeksleri baz alınarak hesaplanmıştır.

3- Euro ve dolar endeksleri TCMB tarafından yayımlanan döviz alış kurlarının üçer aylık ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

4- Asgari ücret endeksi ise, Çalışma Bakanlığı tarafından yayımlanan rakamlar üçer aylık periyotlar şeklinde endeks haline getirilerek yapılmıştır.

Diğer taraftan, 2003 yılı ilk çeyreği baz alındığında, 2007 yılının dördüncü çeyreğinde elyaf ve iplik endeksi 124,7 düzeyine, kumaş endeksi 109,4 düzeyine ve genel tekstil endeksi 122,5 düzeyine çıkmıştır. Aynı dördüncü çeyrekte, dolar endeksi 65,8 seviyesine ve euro endeksi 97,2 seviyesine düşerken, sadece asgari ücret endeksi yükselmiştir. Rakamlar asgari ücrette çok keskin bir artış göstermektedir.

2007 yılında doların 2003 yılına göre %34,2 oranında değerini yitirmesi; maliyetlerdeki artışlarla birlikte değerlendirildiğinde, sektörün rekabet gücünün ciddi boyutlarda olumsuz etkilendiği ortaya çıkmaktadır (Tablo 8).

Ücretler ve Rekabet Gücü

Hazır giyim ve konfeksiyon üretiminde işgücü maliyetinin payı %30 civarındadır. Bu yüzden ücretlerde bir artış, ihracatta rekabet gücünü doğrudan etkilemektedir. Son yıllarda asgari ücrete yüksek oranlarda zamlar yapılmaktadır. Ayrıca sosyal güvenlik katkı payları da oldukça yüksektir.

2.2. DERİ VE DERİ ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNÜN MEVCUT DURUMU

2.2.1. Sektörün Türkiye Ekonomisindeki Yeri

Deri ve deri ürünleri sektörü, 1990'lı yıllarda dağılan Doğu Bloğu ülkelerinden gelen talep ve yoğun bavul ticareti neticesinde üretim ve ihracat açısından önemli bir gelişme göstermiştir. Bu süreç, sektörde büyük yatırımların yapılmasına ve dolayısıyla kapasite artışına neden olmuştur. Başta Rusya Federasyonu olmak üzere bu bölgedeki ülkelere hemen her kalitedeki ürüne gelen yoğun talep ve yüksek kar marjı diğer pazarların göz ardı edilmesine yol açmıştır.

Daha sonra 1997 yılı Asya krizi ve 1998'de Rusya Federasyonu'nda yaşanan ekonomik kriz sektörün darbe almasına neden olmuş, bu süreci 2001 yılında ülkemizde yaşanan finansal kriz takip etmiş ve sektörde ciddi bir daralma yaşanmıştır. Her ne kadar 2003 yılında Uzakdoğu'da yaşanan SARS (Ağır Akut Yolu Solunum Yetersizliği Sendromu) vakaları nedeniyle dünya ülkelerinin Uzakdoğu siparişlerini kesmesiyle oluşan boşluktan faydalanmış olsa da, Türk deri ve deri ürünleri sektörü, ülkenin ekonomik durumu ve gelişmeleri ile birlikte kendi içinde barındırdığı sorunlar nedeniyle arzu edilen gelişmeyi henüz sağlayamamıştır.

Eskiden giyinme ihtiyacını karşılamaya yönelik bir ihtiyaç maddesi konumunda olan deri ürünleri, günümüzde doğal görünümü, sağlığa uygunluğu, soğuktan korumasının yanı sıra, süs, prestij ya da sosyal statü göstergesi olarak da tüketime konu olmaktadır.

Bugün Türk deri ve deri ürünleri sektörü sanayi imalatının % 2,5'ini, istihdamın % 1,5'ini ve sanayi ürünleri ihracatının % 1,2 sini karşılamaktadır. Dünya dış ticaretinde önemli bir unsur olan deri ve deri mamulleri ihracatımızın son 5 yıllık gelişimi değerlendirildiğinde ülkemiz ihracatında ortalama % 1 pay sahibi olduğu görülmektedir.

Türk Deri ve Deri Ürünleri Sektörü:

Deri ve deri ürünleri sektörünün temel girdisi ham deridir. Ülkemizde önemli bir yere sahip olan hayvancılık sektöründe yaşanan olumsuz gelişmeler deri sektörünü de etkilemektedir. Son yıllarda hayvan varlığımızdaki sayısal düşüş ve aslında yan ürün olan ham derinin de yıllardan beri standart bir şekilde elde edilememesi, kesim ve yüzüm hataları, istifleme ve toplama hataları, uygun olmayan şartlarda nakliyesi gibi nedenler kaliteli ham madde ve dolayısıyla kaliteli deri ürünü elde edilmesinin önündeki en temel nedenlerdendir.

Deri ve deri ürünleri sektörü esas itibariyle 5 alt sektörden oluşmaktadır. Bu alt sektörler;

- ✓ Deri İşleme (Tabakhane)
- ✓ Deri Konfeksiyon
- ✓ Deri Saraciye
- ✓ Ayakkabı ve ayakkabı yan sanayi
- ✓ Deri Kimyasallarıdır.

2.2.2. Kapasite ve İstihdam

Deri İşleme

Deri işleme, büyükbaş ve küçükbaş hayvan ham derilerinin insan gücü, makine gücü ve çeşitli kimyasal maddelerin kullanıldığı süreçler sonrasında konfeksiyon, saraciye ve ayakkabı yapımına uygun derinin elde edilmesi sürecidir. Bir diğer ifade ile deri işleme alt sektöründen elde edilen nihai ürün, diğer 3 alt sektöre ara malı üretmektedir. 2005 yılında yapılan bir araştırmada ülkemizde 13 farklı bölgede, 1462 tabakhanenin bulunduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır. Ancak, ekonomideki sektörü olumsuz etkileyen gelişmeler neticesinde bunlardan sadece % 50'sinin faaliyette olduğu tahmin edilmektedir.

Deri işlemeden elde edilen bitmiş (mamul) derinin, moda, trende, pazardaki talebe ve benzeri hususlara bağlı olarak deriden mamul giyim eşyası elde edilmesidir. En çok genç ve orta yaş nüfusun ilgi gösterdiği bir üründür. Tüketici talebi üzerinde cinsiyetin de etkisi görülmektedir.

Bu alt sektör için en önemli pazar geçmişten günümüze, başta Rusya olmak üzere diğer BDT ülkeleridir. Bu ülkelerdeki alıcılar, zayıf sermaye yapıları nedeniyle küçük partiler halinde sipariş vermektedirler. Batılı alıcılar gibi zamana yayılmış, planlı siparişler yerine sattıkça yeni sipariş vermekte ve hızlı teslimat beklemektedirler. Ayrıca deri giysi genelde soğuk havalarda tercih edildiği için kullanımı ve buna bağlı olarak da satışı-ihracı büyük ölçüde mevsimseldir.

Kürk ve Kürkten Mamul Eşya

Türkiye en çok kuzu kürkü işleyen ülkeler arasındadır. Ülkemiz dışında, İtalya ve İspanya da bu alanda önemli ülkelerdendir. Türk deri konfeksiyoncuları, genel olarak kürk süetden mamul ürünler üretmektedirler.

Deri Saraciye

Bir diğer alt sektör olan deri saraciye, insanların gücü ve süratinden yararlanmak üzere ehliştirdiği hayvanlarda kullanılmak üzere koşum ve eğer takımları imali ile başlamıştır. Zaman içerisinde artan insan ihtiyaçları ve moda kavramı, bugün saraciye alt sektörünü ürün çeşitliliği en çok olan alt sektör durumuna getirmiştir. Günümüzde bu gruba, okul ve seyahat çantaları, kemer, cüzdan, taşıma kılıfları, büro malzemeleri, koşum ve eğer takımları ve benzeri ürünler girmektedir. Bu alt sektörde de talebi, daha çok genç ve orta yaş grubu insanlar oluşturmaktadır. Bu ürünlerin talebinde gelir düzeyi de başka bir önemli göstergedir.

Deri Ayakkabı ve Ayakkabı Yan Sanayi

Deri ve deri ürünleri sektöründe işletme sayısı, istihdam miktarı, üretim büyüklüğü açısından önde gelen alt sektördür. Emek yoğun, üretim ağırlıklı ve ithalatı ihracatından fazladır. Ayakkabı ve Ayakkabı Yan Sanayi sektöründe 300.000 kişinin çalıştığı, bunun 20.000 kişilik grubunun sanayileşmiş, kalan 280.000 kişilik grubun ise sanayileşmemiş işletmelerde istihdam edildiği tahmin edilmektedir. Deri ayakkabı alt sektöründe birbirinden farklı çok fazla sayıda ürün üretilerek hem iç pazara hem de dış pazara satılmaktadır.

Piyasada tanınmış markalara ait ayakkabılar genel olarak gelişmiş ülkelerde üretilmektedir. Bu alanda ilk sırayı İtalya almaktadır. İtalya deri ayakkabı konusunda dünyada haklı bir üne sahiptir ve en büyük ayakkabı üreticisi ve ihracatçısı konumundadır. Her ne kadar son dönemde miktar ve üretim değeri açısından başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere diğer Uzakdoğu ülkeleri ön plana çıkmaya başlamış olsa da üretim kalitesi bakımından lider konumunu sürdürmektedir. İtalya'dan sonra en kaliteli el yapımı, (Hand – Made) ayakkabı üretimi Türkiye'de yapılmaktadır. Türkiye bu alanda yıllık 190 milyon çift ayakkabı üretimiyle dünya'da 9. sırada yer almaktadır. Ülkemizde toplam üretim içerisinde, tamamen makineleşen üretim oranı % 15, yarı makineleşen üretim oranı % 70 ve el üretimi % 10 dur.

Ayakkabı yan sanayi alanında AYSAD (Ayakkabı Yan Sanayicileri Derneği) verilerine göre; bu alanda yaklaşık 4.000 adet firma olduğu tahmin edilmektedir. Bunun 2.000 adedi dağıtıcı, toptancı veya perakendeci firmadır. Geri kalan firmalar ise üretici konumundadır. Kapasite kullanım oranı yaklaşık % 50 seviyesinde olup firmaların % 25'inin de gayri faal olduğu ancak herhangi bir bildirimde bulunmamaları nedeniyle kayıtlardan silinmediği tahmin edilmektedir. Ayakkabı Yan Sanayi firmalarının dağılımı ise % 50 oranında İstanbul olup, diğer firmalar İzmir, Konya, Gaziantep, Bursa gibi şehirlerde konumlanmıştır.

2.2.3. Üretim Miktarı ve Değeri

Tablo 9: Ülkeler Bazında Dünya Ayakkabı Üretim Miktarı

Ülke	Üretim Miktarı (Çift)
ABD	90 Milyon
Japonya	125 Milyon
Almanya	30 Milyon
İngiltere	30 Milyon
Fransa	65 Milyon
İtalya	350 Milyon
Rusya	50 Milyon
Polonya	50 Milyon
Hollanda	4,5 Milyon
İspanya	200 Milyon
Portekiz	100 Milyon
Türkiye	190 Milyon
Çin	7,5 Milyar
Endonezya	550 Milyon
Hindistan	770 Milyon
Tayland	300 Milyon
Vietnam	360 Milyon
Pakistan	260 Milyon

Tablo 10: Kişi Başına Düşen Ayakkabı Tüketimi / Yıl

Ülkeler	Tüketim Miktarı
Malta	10 Çift
ABD	6,5 Çift
Fransa	5,3 Çift
İngiltere	5 Çift
Danimarka	5,2 Çift
İsviçre	4,9 Çift
Japonya	4,7 Çift
Avusturya	4,4 Çift
İtalya	3,9 Çift
Türkiye	2,5 Çift
Dünya Ortalaması	2 Çift

Deri Kimyasalları

Deri kimyasalları alt sektörü ham deriyi işleyerek mamul deri haline getirme sürecinde kullanılan kimyasal maddeleri kapsamaktadır. Ülkemizde deri işletmelerine kimyasal madde sağlayan yerli firmalar olmakla birlikte, yabancı firmaların temsilcilikleri de faaliyet göstermektedir.

Üretim Maliyetleri

İstanbul Deri ve Deri Mamulleri İhracatçıları Birliği'nce yapılan bir çalışmaya göre deri ve deri ürünleri sektöründe faaliyet gösteren firmaların maliyet yapısı aşağıda yer alan iki tabloda gösterilmektedir. Buna göre üretim faktörleri arasında en fazla payı hammadde alırken, işçilik ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 11: İstanbul ve Çevresi Deri Sektörü Maliyet Araştırması

MALİYET KALEMLERİ	DERİ İŞLEME (Firma Sayısı:9)	DERİ GİYİM (Firma Sayısı:54)	SARACİYE (Firma Sayısı:20)	AYAKKABI (Firma Sayısı:20)	ORTALAMA
Ana Hammadde (%)	61	69	42	51	56
Tali Hammadde ve Aksesuar (varsa ve dikkate değerse, tela, astar, fermuar, düğme, kimyevi madde, çıt çıt, kürk v.s.) (%)	18	5	14	13	12
Direkt İşçilik (Üretimle ilgili işçi ücretleri, SSK Primleri v.s. toplamı) (%)	11	15	26	22	19
Finansman ve Amortisman Giderleri (makina ve bina amortismanı kredi faizleri, vade farkları v.s. toplamı) (%)	3	4	7	5	5
Diğer Maliyet Unsurları (idari giderler, pazarlama giderleri, enerji, su, aydınlatma giderleri, v.b. toplamı) (%)	6	8	11	9	8
TOPLAM (%)	100	100	100	100	100

2.2.4. Dış Ticaret

Tablo 12: İhracat

İktisadi faaliyet (Milyon \$)	2007	2008	2009*
Deri ve Deri Ürünleri	1,260	1,383	885

* 11 aylık değerler

Tablo 13: İthalat

İktisadi faaliyet (Milyon \$)	2007	2008	2009*
Deri ve Deri Ürünleri	558	606	460

* 11 aylık değerler

3. GZFT ANALİZİ

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<p>I-Tekstil ve Konfeksiyon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coğrafi konum • Teknik, sosyal, idari know-how • Örgütlü ve etkin yapı • Tam entegrasyon, üretim zinciri/paket servisi (full package) <ul style="list-style-type: none"> • Genç nüfus/nitelikli iş gücü • İnsan ve çevre sağlığına uygun üretim ve standardizasyon (konfeksiyon) <ul style="list-style-type: none"> • AB Gümrük Birliği, • STA tercihli ticaret anlaşmaları pazara giriş • Hızlı teslimat • Esnek üretim • Lojistik • Gelişmiş bir tekstil terbiye sektörünün olması • Makine parkının yeni olması • Organize perakendeciliğin gelişiyor olması • Organik Pamukta dünya liderliği <p>II-Deri ve Deri Ürünleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deri üretimi, konfeksiyon, saraciye, ayakkabı üretimi, makine ve deri kimyasallarını kapsayan alanlarda yüksek tecrübe birikimi <ul style="list-style-type: none"> • Kürk süet üretiminde know-how sahibi ve Dünya liderliği <ul style="list-style-type: none"> • Zig üretiminde yüksek bilgi birikimi ve dünyada ilk 5 arasında olmak <ul style="list-style-type: none"> • Alt yapı yatırımlarının yeterli seviyede olması • Dünyada geliştirilen en son teknolojinin kullanılmakta olması ve bu teknolojiye ulaşma yetisi • Dünyanın tanınmış markalarına mal satma becerisi ve marka koleksiyonlarının büyük bölümünün Türkiye'de yapılıyor olması • Kürk süet ve videla üretimlerinde, gelen talep farklılıklarına göre çok süratli olarak üretim hatlarında değişiklik yapabilme becerisi ve alt yapının buna uygun olarak kurulmuş olması. Genel olarak sektörel bazda yüksek fleksibilite gösterebilmesi <ul style="list-style-type: none"> • Büyüyen bir yurtdışı pazarın varlığı • Yetişmiş elemanların varlığı • Tabakhanelerde uygulama laboratuvarlarının kurulmuş olması <ul style="list-style-type: none"> • Saraciye, konfeksiyon, ayakkabı alt sektörlerinde yeterli sayıda imalatçı kuruluşa sahip olması <ul style="list-style-type: none"> • Üretilen ayakkabı kalitesinin giderek gelişmesi ve iyi bir seviyenin yakalanmış olması • Deri Organize Sanayi Bölgelerinin kurulmuş ve bölgelerde arıtma yatırımlarının yapılmış olması • Sektörün yıllar içinde defalarca, sektörel ve/veya ülkesel krizler yaşamış ve bu krizlerden çıkış yollarını bularak önemli bir kriz tecrübesine sahip olması <ul style="list-style-type: none"> • Tarihsel olarak önemli bir üretim kültürüne sahip olunması • Deri Tanıtım Grubunun kurulmuş ve uyum içinde çalışmalarına başlamış olması • Önemli bir yerli hayvan varlığının yıllar içinde düşüşe karşın kritik oranın üzerinde varlığını sürdürmeye devam ediyor olması <ul style="list-style-type: none"> • Orta ve üst kalite ürün üretme yeteneği 	<p>I-Tekstil ve Konfeksiyon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bürokrasi, özel sektör arasındaki sürdürülebilir işbirliğinin, koordinasyonun kurumsallaştırılmaması <ul style="list-style-type: none"> • Tekstil sektörünün envanterinin ve yol haritasının çıkarılmamış olması <ul style="list-style-type: none"> • Sektör içerisinde alt sektörler arasında koordinasyonun ve işbirliğinin yeterli şekilde sağlanamaması <ul style="list-style-type: none"> • Üretim sürecinin maliyetlerinin yüksekliği, rekabetsizliği (enerji, SSK primleri, finansman maliyetleri, istihdam vergileri, KDV) <ul style="list-style-type: none"> • Türkiye'ye haksız ithalat yoluyla gelen malların maliyetlere etkisi ve kapasite kullanım oranının düşmesi, sabit giderlerin artması <ul style="list-style-type: none"> • Teknoloji + Ar-Ge + eğitim politikasının eksikliği ve kalitesinin yetersizliği <ul style="list-style-type: none"> • Tekstil makinelerinde ve kimyasallarında dışa bağımlılık <ul style="list-style-type: none"> • AB pazarına bağımlılık • Markalaşma faaliyetlerinin yetersizliği • Şirketlerin ölçek yetersizliği • Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yetersizliği <ul style="list-style-type: none"> • Pamuk üretiminin desteklenmemesi <p>II-Deri ve Deri Ürünleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sektörel firmalar arası işbirliğinin tam tesis edilememiş olması <ul style="list-style-type: none"> • Kurulu kapasitenin standart üretim yapmaya uygun olmaması <ul style="list-style-type: none"> • Girdi maliyetlerinin (enerji, işçilik, hammadde..) nispeten (örn. Çin Halk Cumhuriyeti) yüksek olması <ul style="list-style-type: none"> • Devlet yardımlarının yeterli olmaması • Çok çeşitli hammaddeyle çalışılıyor olması ve homojenite ve seleksiyonda ortaya çıkan zorluklarla mücadele etme zorunluluğu <ul style="list-style-type: none"> • Emek yoğun sektör yapısı • Genel sektörel finansman zorlukları • TL'nin 2001 devalüasyonu sonrasında uygulanan ekonomik politikayla aşırı değerli hale gelmesi ve dünya pazarlarında rekabet gücünün zayıflaması <ul style="list-style-type: none"> • Sektörün €/ \$ paritesine olan bağımlılığı • Direkt ve endirekt işçilik maliyetlerinin % 40 oranında yüksek seyretmesi <ul style="list-style-type: none"> • Ayakkabı imalatında saya ithalatına olan bağımlılık ve otomasyonun tam oturmamış olması <ul style="list-style-type: none"> • Videla pazarlamasında örgütlenme eksikliği ve bunun doğurduğu rekabet zayıflığı <ul style="list-style-type: none"> • Eleman yeterliliğine karşın uzmanlaşmış eleman eksikliği <ul style="list-style-type: none"> • Üniversitelerde pratik eğitime yeterince eğilinmemesi ve müfredatın buna uygun yapılmaması <ul style="list-style-type: none"> • Eğitimde sektörel okul fazlalığının yaşanması • Kurumsallaşmanın gerçekleştirilememiş olması • Dünya pazarlarında tanıtımın az olması • Kayıt dışılığın sektörde yoğun bir şekilde yaşanması ve bunun yarattığı haksız rekabet <ul style="list-style-type: none"> • Ayakkabı imalatının ölçek olarak kapasite sorununa çözüm oluşturamaması • Vadeli piyasa işlemlerinin yaygın olmasının maliyet artışı yaratarak rekabet gücünü düşürmesi

<ul style="list-style-type: none"> • Ayakkabı sektöründe küçük ölçek yatırımların 500Mil çift/yıl üretim kapasitesine sahip olması • Nüfus artışı sebebiyle gerekli istihdamın zor olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> • Pazar bağımlılığı • Sektörel envanterin ve yol haritasının olmaması • Üretim sürecindeki maliyetlerin yüksekliği • Ar-Ge ve eğitim politikasının yetersizliği • Yurt içinde elde edilen ham derilerin niteliklerinin istenen kalite düzeyinde olmaması
Fırsatlar	Tehditler
<p>I-Tekstil ve Konfeksiyon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sektörel konsolidasyon, stratejik işbirlikleri, birlikte hareket etme ve kümeleşmelerin artırılması • Moda, marka ve perakendeyi içerecek şekilde ürün ve hizmetlerde farklılaşan yüksek rekabet avantajı sağlayacak tedarik zinciri yönetimi modellerinin geliştirilmesi • Coğrafi ve lojistik avantaj, tecrübe ve know-how'ımızı kullanarak Pan-Avrupa, Akdeniz ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri ve Ortadoğu ülkelerinin bölgesel organizatör liderliğine soyunmak • Farklılaşma bilincinin gelişmesi (moda-marka, katma değer yaratma, farklılaşma yetkinliği) • Tedarik zinciri yönetim etkinliği (sektörel konsolidasyon, hızlı teslimat, kargo ticareti) global perakende sektörü değişim ve trendlerine uyum kabiliyeti • Kısa vadede oluşacak ekonomik/siyasi istikrarın avantajı ile, komşu ve çevre ülkelerle (komşu ülkeler, İslam ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri...) ticaretin artırılma potansiyeli <p>II-Deri ve Deri Ürünleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ayakkabı sektöründe yaşanan gelişmeler ve ileriye dönük yatırımlar • Sanayi ve Üniversite arasında işbirliği olanaklarının hayata geçirilmesi • Turizmin gelişme trendi • Sektöre KOSGEB destekleri • AB ile müzakere sürecinin başlaması • AB projeleri • Türkiye'nin imzalayacağı ikili anlaşmalar • Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya'da GSMH'da muhtemel artışının Türk deri sektörüne yaratacağı talep 	<p>I-Tekstil ve Konfeksiyon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ticaretin serbestleşmesine karşı tarife dışı engellerin artarak pazara girişin engellenmesi • DTÖ nezdinde yürütülen Tarım Dışı Ürünlerde Pazara Giriş Müzakereleri • Çin ve Uzakdoğu • Gümrük Birliği Anlaşmasının neden olduğu AB kaynaklı tehditler ve AB komisyonlarındaki karar mekanizmalarında yer alamamaktan kaynaklanan sorunlar • İthal ara malı (iplik, kumaş) kullanılarak yapılan üretimin artması sonucunda ülke içerisinde yaratılan katma değer düşmesi • İç pazarda ithal ürünlerin artması • Bölgesel ekonomik entegrasyonlar sonucunda pazara giriş imkanlarının daralması • Basel II kriterlerinin 2009 yılında uygulamaya girecek olması sonucunda tekstil sektörünün ulusal ve uluslararası kredi kullanabilme imkanının zorlaşacak olması • Dünya tekstil konfeksiyon ticaretinde kotaların kalkması • AB mevzuatından kaynaklanan çevre ile ilgili yaptırımlar <p>II-Deri ve Deri Ürünleri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dünyada trend oluşturmalarının Türkiye'ye yönelik çalışmaları • Global deri işinin merkezinde kendi ağılarını kurmuş olan bir grubun bulunması • İç finansal sorunların çözülememesinin dış sektörlerde yarattığı dezavantaj • İtalya ve İspanya'nın gizli bir sektörel sübvansiyona sahip olmaları • Avrupalı firmaların rekabet dışı yöntemler kullanarak satış yollarına başvurmaları • Suni deri üretim teknolojisinin gelişmesi • Olası salgın hastalık tehlikesinin et tüketimi ve dolaylı olarak ham deri üretimini etkilemesi • Kısa vadede AB müzakere sürecinin yaratacağı kuralsal zorlamalar. Çevre başlığının öne alınması • AB'nin yeni kimyasal politikası REACH • Ticaretin serbestleşmesine karşı tarife dışı engellerin artarak pazara girişin engellenmesi • DTÖ nezdinde yürütülen Tarım Dışı Ürünlerde Pazara Giriş Müzakereleri • Gümrük Birliği Anlaşmasının neden olduğu AB kaynaklı tehditler ve AB komisyonlarındaki karar mekanizmalarında yer alamamaktan kaynaklanan sorunlar • İç pazarda ithal ürünlerin artması • Bölgesel ekonomik entegrasyonlar sonucunda pazara giriş imkânlarının daralması

4. STRATEJİK YAKLAŞIM

4.1. TEKSTİL, KONFEKSİYON VE HAZIR GİYİM SANAYİ

Tekstil sanayinin, basit ürünler üreten bir sanayi olarak sanayileşmiş ve bilgi toplumu ülkelerinin terk ettiği, daha ziyade sanayileşmekte olan ülkelere uygun bir sanayi dalı olduğu değerlendirilmesi tam olarak isabetli değildir. Aslında sektörün standart basit ürünlerin (commodity) üretiminin sanayileşmekte olan ülkelere bırakıldığı, fakat yüksek katma değerli moda-marka ürünlerle, teknik tekstillerin araştırılıp, geliştirilip üretilmesinde sanayileşmiş ve bilgi toplumu ülkelerin söz sahibi olmaya devam etmekte oldukları ve devam edecekleri görülmektedir. Bu gerçekten hareketle sektörü, fiyat-maliyet rekabetinden ziyade kalite rekabetinin belirleyici olduğu, üst sınıf yüksek kalitede moda, marka, bilgi bazlı ürünlerin üretildiği ve satıldığı bir yapıya dönüştürmek gerekmektedir.

Türk tekstil sanayisinin bir yandan böyle bir yapıya dönüşmesi, diğer yandan sektörün bu süreçte Türk ekonomisinde üstlendiği temel işlevlerinin de yönetilebilmesi için gerekli öncelik ve tedbirler uygulanırken aşağıdaki politikaların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

4.1.1. Yatırım Alanları

Sektörde, yatırım yerleri daha ziyade büyük yerleşim merkezlerinde yoğunlaşmıştır. İşgücü, enerji, vs, gibi faktörler dikkate alındığında bu bölgelerin yatırım yeri olarak değerlendirilmesi rantabl olmamaktadır. Dolayısıyla bu bölgelerde yeni işletmelerin kurulması ve salt kapasite artırıcı yatırımlar teşvik edilmemelidir. Bunun yerine; kaliteli yeni ürün tipleri geliştirilip, üretim ve verimliliği artıran, esneklik kazandıran, küçük partileri işleyebilen, özel niş ürünleri üreten, başta yüksek performanslı teknik tekstiller olmak üzere bilgi yoğun ürünleri üreten, enerji, su, kimyasal madde ve hammadde kullanımında tasarruf, geri kazanım ve tekrar kullanım sağlayan, çevre dostu üretimi destekleyen, Ar-Ge, Ür-Ge ve yenilikçilik yeteneklerini geliştiren, yeniden yapılanma, yerleşim, yurtiçi ve yurtdışı şirket evlilikleri sonucu gerekli olacak modernizasyon ve yenileme yatırımları teşvik edilmelidir.

Ayrıca hammadde üretiminin yerli kaynaklardan ve yeterli miktarda karşılanabilmesi için petrokimya yatırımları ile pamuk yatırımlarının desteklenmesinde fayda görülmektedir.

Konfeksiyon sanayi

Emek-yoğun yapısı nedeniyle şu anda en yoğun olarak bulunduğu ve Türkiye'de işçiliğin en pahalı olduğu İstanbul'da mevcudiyetini orta ve uzun vadede sürdürebilmesi çok zordur. Bu nedenle konfeksiyon sanayisinde emek-yoğun dikim ve dikim sonrası işlemlerin 5084 sayılı Kanun kapsamında teşvik alan illere kaydırılmasında fayda vardır.

Tekstil sanayi

Sentetik elyaf ve iplik üretimi diğer petrokimya sanayi alt sektörleri ile birlikte primer tekstil sanayi de dünyanın en sermaye-yoğun sanayi dalıdır. Bunların Anadolu'ya (5084 Sayılı Kanun kapsamındaki illere) taşınması, konfeksiyon sanayinin üretim kısmının (gövdesinin) taşınmasından farklı olarak, taşındıkları illerde fazla bir iş imkanı sağlamayacağı gibi, esasında çok zordur ve hatta birçok durumda fiziksel ve ekonomik nedenlerle imkansızdır. Uygulanması gereken politika, primer tekstil sanayini tüm Anadolu'ya yaymaya çalışmak yerine, İstanbul dışındaki mevcut tekstil üretim merkezlerinin, bilinçli bir şekilde kümelere dönüştürülmesinin teşvik edilmesidir.

4.1.2. Üretim

İplik

Türkiye'de yeni iplik fabrikalarının kurulmasından ve mevcutların salt kapasite artırıcı yatırım yapmalarından kaçınılmalıdır. Modernizasyon ve yenileme yatırımları yapılırken sentetik sektörde katma değeri yüksek ürünler, pamuklu sektörde ise işletmelerin daha ince, daha tüsüz (kompakt iplik) ve karışım iplikler üretebilme yeteneği kazanmalarını sağlayacak yatırımlara öncelik tanınmalıdır. Ring ve OE-iplik teknolojisine rakip olarak air-jet teknolojisi gelişme şansına sahiptir. Daha uzun vadede ise friksiyon ve elektrostatik eğirme teknolojilerinin yaygınlaşması söz konusudur. Dolayısıyla bu modern teknolojilere yatırımlar kısıtlanmamalıdır.

Dokuma

Türkiye’de genç sayılabilecek ve yeterli kapasitede bir dokuma parkı mevcuttur. Dolayısıyla mevcut dokuma parkının modernizasyonu ve yenilenmesi sırasında, mevcut kapasitenin daha etkin kullanımını, özel ve karmaşık dokumaları üretebilme yeteneği kazanılmasını sağlayıcı yatırımlara öncelik tanınmalıdır.

Örme

Örme sanayisine, ucuz ve sıradan mallar yerine, modaaya yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünler üretebilecek bir yapı kazandırılması gereklidir. Kapasite artırıcı yatırımlar yerine, mevcut atkı ve çözgü örme makine parkının etkin ve verimli bir şekilde kullanılması için esneklik kazandırılmalı ve gereken noktalarda yenilenmesi ve modernizasyonu sağlanmalıdır.

Nonwoven

Yüksek performanslı özel lifler ve/veya özel polimerler ve özel katkı maddeleri kullanarak çok fonksiyonlu giysi ve ev tekstilleri ile yüksek performanslı teknik tekstiller için uygun nonwoven tekstil yüzeyi üretimi olanakları araştırılıp geliştirilmelidir.

Tekstil Terbiyesi

Tekstil terbiye sanayisinin ucuz sıradan malların terbiyesinden ziyade, modaaya yönelik, yüksek kaliteli ve yüksek performanslı özel ürünlerin yenilik ve know-how yoğun terbiye işlemlerini gerçekleştirebilecek bir yapı kazanmasına öncelik tanınmalıdır. Gelişmiş ülkelerde kullanılacak tekstil ürünleri için çevre dostu tekstil üretimi zamanla zorunlu olacağından, çevre dostu üretim teknolojilerine öncelik verilmelidir. Enerji ve suyu tasarruflu kullanan ve bunların geri kazanımını sağlayan üretim teknolojileri kullanılmalıdır. Çevre dostu olmaları nedeniyle tekstil terbiyesinde başta enzimler olmak üzere biyolojik yöntemlerin kullanımına öncelik tanınmalıdır.

Konfeksiyon

Orta vadede üst sınıf modaaya yönelik ürünler ve moda-marka ürünlerin üretimine yönelik olarak özgün tasarım, kalite, verimlilik, markalaşma, pazarlama ve dağıtım kanalları oluşturma yeteneklerini artıracak yatırımlar ve faaliyetlere öncelik verilmelidir. İstanbul’un uluslararası düzeyde bir moda merkezi haline getirilmesi için faaliyetler ve girişimler sürdürülmelidir.

Yönetim, tasarım, satın alma ve pazarlama İstanbul’da kalmak üzere emek yoğun üretimin adımlarının Anadolu’ya kaydırılmasını sağlayabilecek yönetim modellerinin yaygınlaştırılması faaliyetlerine öncelik verilmelidir. KOBİ’lerin ortak koleksiyon hazırlamalarını, satın almalarını, pazarlamalarını ve hatta dağıtım kanallarına sahip olmalarını sağlayabilecek organizasyon modellerinin yaygınlaştırılması faaliyetleri desteklenmelidir.

Kişiyeye özel üretimin önem kazanmasıyla gündeme gelecek tekno-terziliğin uygulanabileceği, CAD, CAM teknolojilerinin kullanıldığı bilgisayar tümleşikli üretim sistemlerinin geliştirilmesi ve kullanımı için yapılacak yatırım ve faaliyetlere öncelik verilmelidir. Akıllı giysiler, ev tekstil ürünleri ve teknik tekstillerin geliştirilmesini ve özel üretimlerini sağlamaya yönelik olarak, başta Ar-Ge ve eğitim çalışmaları olmak üzere, her türlü yatırım ve çalışmalar en üst düzeyde desteklenmelidir.

4.1.3. Ürünler

Elyaf

Doğal Elyaf: Türkiye’de pamuk ekim alanlarının artırılması ve rekoltenin istenilen evsafıta ve miktarda sağlanabilmesi için gerekli destekleme politikalarının oluşturularak, ekim öncesinde ilan edilmesi gerekmektedir. Özellikle Ege pamuğunda ve seçilmiş iyi kalite Güneydoğu Anadolu pamuklarında mevcut üretim tarzı (elle hasat, çapa ile yabancı ot mücadelesi) kontrollü ve bilinçli bir şekilde sürdürülmelidir. Bu pamukların makine ile hasadından kaçınılmalıdır. Elle pamuk toplama sırasında kontaminasyonu önleyecek ve rollergin çırçırılamanın bilinçli bir şekilde yapılmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Kaliteli ince pamuk ipliği üretiminin Türk tekstil sanayisi için öneminin artmasıyla, uzun ştapelli pamuk elyafına talep de artacaktır. Tamamına yakını, Mısır ve A.B.D. başta olmak üzere, yurtdışından ithal

edilen uzun ştapelli pamuk elyafı üretiminin Türkiye’de ekonomik bir şekilde üretilebilmesi için gayret gösterilmelidir.

Renkli pamuktan dokunduktan veya örüldükten sonra hiçbir kimyasal madde kullanılmadan hidrofilleştirilen renkli pamuklu ürünler, çevre dostları tarafından ideal kabul edilebilecek ürünler olacaktır. Türkiye’de bunu gerçekleştirebilecek bilgi birikimi mevcuttur. Bu bilgiyi değerlendirmek ve avantajlı olabileceğimiz bir niş ürün üretimini gerçekleştirebilmek için renkli pamuk üretiminin desteklenmesi faydalı olacaktır.

Anavatanı Türkiye olan Angora (Ankara tavşanı kılı) ve Moher’in (tiftik, Ankara keçisi kılı) üretiminin ve işlenmesinin geliştirilmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır. Bu kıymetli liflerin olumlu Türkiye imajı ile özdeşleştirilmesi ve tüketimlerinin, dolayısıyla da üretimlerinin artırılması için gayret gösterilmelidir.

Suni ve Sentetik Elyaf: Türkiye Avrupa’nın en büyük sentetik elyaf üreticisidir. Bununla birlikte Doğu, Güneydoğu ve Güney Asya ülkelerinde aşırı artan üretim kapasitesi ve bu ülkelerin haksız rekabet uygulamaları sonucu, sentetik lif sanayisinde kapasite kullanım oranları düşerken, Türkiye ihraç ettiği için daha fazla sentetik elyaf ithal eden bir ülke haline gelmektedir.

Bu çelişkinin giderileceği ve düşük kaliteli, genellikle dampingli Uzakdoğu menşeli sentetik elyaf ithalatının kontrol altına alınacağı mekanizmalar geliştirilmelidir. Önümüzdeki dönemde Türkiye’de mevcut sentetik elyaf üretim kapasitesinin artırılması hiçbir şekilde öncelikli olmayıp, modernizasyon ve yenileme yatırımlarının yanında yapılması gereken en önemli husus, özel performans özelliklerine sahip (2. ve 3. nesil) sentetik elyaf tipleri araştırılıp, geliştirilmesi ve üretilmesidir.

İplik

Doğal Elyaftan Üretilen İplik: Dünyada standart iplik üretiminde kapasite fazlası vardır, dolayısıyla maliyetinin altına fiyatlarla satılan bu ipliklerde Türkiye’nin rekabet şansı yoktur. Türk iplik sanayisinde mümkün mertebe tüysüz ve ince iplik üretimine yönelmekte fayda vardır. Penye ipliklerin ve özel doğal (organik pamuk, renkli pamuk, angora, moher) lifler ile yeni kimyasal lifleri de içine alacak şekilde yüksek değerli karışım ipliklerin üretiminin geliştirilmesi desteklenmelidir.

Suni ve Sentetik İplik: Türkiye Avrupa’nın en büyük sentetik iplik üreticisidir. Bununla birlikte Doğu, Güneydoğu ve Güney Asya ülkelerinde aşırı artan üretim kapasitesi ve bu ülkelerin haksız rekabet uygulamaları sonucu, sentetik lif sanayisinde kapasite kullanım oranları düşerken, Türkiye ihraç ettiği için daha fazla sentetik iplik ithal eden bir ülke haline gelmektedir.

Bu çelişkinin giderileceği ve düşük kaliteli, genellikle dampingli Uzakdoğu menşeli sentetik iplik ithalatının kontrol altına alınacağı mekanizmalar geliştirilmelidir. Önümüzdeki dönemde Türkiye’de mevcut sentetik iplik üretim kapasitesinin artırılması hiçbir şekilde öncelikli olmayıp, modernizasyon ve yenileme yatırımlarının yanında yapılması gereken en önemli husus, özel performans özelliklerine sahip (2. ve 3. nesil) sentetik iplik tipleri araştırılıp, geliştirilmesi ve üretilmesidir.

Tekstil Yüzeyi (Kumaş)

Türk tekstil sanayisinin son birkaç yılda ihracatı en fazla artan ürünlerinden birisi de denim kumaştan mamul giysiler olmuştur. Ancak Türkiye ihraç ettiği için daha fazla denim kumaş ithal eder hale gelmiştir. Bu çarpıklığı önleyecek tedbirler alınmalı ve Türkiye’nin denim giysiler alanındaki lider pozisyonu geliştirilerek sürdürülmelidir.

Yüksek katma değerli dış giyimlik kumaşların ve karmaşık dokumaların üretimi artırılmalıdır. Özel lifler ve karışımlarından mamul özel iplikler kullanılarak tek ve çok katlı fonksiyonel ve özel kumaşların araştırılıp, geliştirileceği, üretileceği bir ortam oluşturulmalıdır.

Fonksiyonel ve çok fonksiyonlu özel kumaşların üretiminde, özel elyaf ve ipliklerle özel tek veya çok katlı dokuma, örme ve nonwoven konstrüksiyonlarının oluşturulması kadar önemli olan bir husus da, uygulanacak olan bitim işlemleridir. Dolayısıyla özel bitim işlemleri uygulanarak üstün özelliklere ve/veya özel fonksiyonlara sahip kumaşları üretebilecek bilgi birikimi, teknoloji ve yetenekleri desteklenmelidir.

Yaşam tarzındaki değişimler emek ve enerjinin pahalalanması nedeniyle, “kullan-at” ürünlerin kullanımı yaygınlaşacaktır. Özellikle bu tip ürünler için, spunbond, spunlace, meltblown gibi nonwoven üretim yöntemleriyle geri kazanılabilir polimerlerden tek adımda üretilen ucuz tekstil yüzeylerinin önemi

artacaktır. Nakliye giderleri nedeniyle, uzak ülkelere ihraç edilmelerinin zor olduğu da göz önünde bulundurularak, bu tip ürünlerin üretimi de belirli ölçüde desteklenmelidir.

Normal tekstil yüzeylerine nazaran daha sağlam ve/veya daha hafif ve/veya daha akıllı olan yüksek performanslı teknik tekstillerin dünyadaki önemi ve kullanımı artacaktır. Türkiye'nin bu büyüyen cazip pazardan daha büyük bir pay alması hedeflenmektedir.

Kıymetli, moda ve giyim için çok küçük kumaş partilerinin, hatta müşteriye özel bir elbiselik, bir takım kupa kumaşların önemi artacaktır. Dikişsiz kazak teknolojisiyle üretilmiş ürünlerin kullanımını yaygınlaştıracığından, bunların üretimine de önem verilmelidir.

Organik pamuktan kontrollü bir şekilde üretilen sertifikalı organik ürünlerin önemi artacaktır. Türkiye bu pazarda muhakkak piyasa oluşturucu lider ülke olmalıdır.

Konfeksiyon

Ana hedef olan, ucuz standard (commodity) ürünlerden çekilip katma değeri yüksek ve daha pahalı ürünlere yönelmek için stratejiler doğru belirlenmelidir. Dünyada hazır giyim ve ev tekstilleri ürünlerinin tüketiminde meydana gelen ve gelmekte olan değişimler de göz önüne alınarak çok hatlı bir yol izlenmelidir.

4.1.4. Pazarlama

Hazır giyim başta olmak üzere tekstil sektörü tedarikçi ülke konumundan piyasa yapıcı ülke konumuna geçme stratejisine bağlı olarak pazarlama alanında da farklı bir politika uygulamalıdır. Pazarlama politikalarında pasif pazarlamadan aktif pazarlamaya geçilmelidir.

4.1.5. e-Ticaret

Global tekstil ve konfeksiyon ticaretindeki en önemli gelişmelerden biri, pazar ve ürün farklılığı gözetmeksizin ticaretin global genişlikte e-ortama taşınmasıdır. Bu nedenle Türkiye, başta tekstil ve konfeksiyon ihracatındaki mevcut konumunu korumak üzere, global hedeflerine bağlı olarak e-ticaret altyapısını oluşturmalıdır. Alt yapının oluşturulması üç tarafı ilgilendirmektedir. Kamunun alt yapı hizmetleri, sektörel işbirliği ile oluşturulacak ortaklıklar ve sektör politikaları ile işletmelerin e-ortam uygulamalarıdır.

4.2. DERİ ve DERİ ÜRÜNLERİ SANAYİ

4.2.1. Girdi Maliyetleri

Deri ve deri ürünleri sektörünün temel amaçlarına ulaşabilmesi için gerekli öncelik ve tedbirler uygulanırken aşağıdaki politikalar göz önünde bulundurulmalıdır. Deri sektörünün global hedefine ulaşmasında, AB'ye katılım süreci önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bu hedefe ulaşabilmek için en önemli koşullardan biri ulusal ve uluslararası haksız rekabetin önlenmesi ve kayıtlı ekonominin sektörel bazda işlerlik kazanmasıdır. Buna uygun olarak deri organize sanayi bölgeleri Avrupa Birliğinin başta çevre olmak üzere ilgili kriterlerine uygun üretim koşullarını temin etmesi dolayısıyla, deri üretilen bölgeler arasındaki farklılıkların giderilmesi ve girdi maliyet yapılarında denge oluşturulması gereklidir.

4.2.2. Çevre

Çok büyük bir kısmı organize sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren deri sektörü firmaları, bu bölgeler dışında faaliyet gösteren firmalar karşısında çevre ve sosyal maliyetler açısından haksız rekabete maruz kalmaktadır.

Haksız rekabetin giderilmesini teminen arıtma tesisi olan Organize Sanayi Bölgelerindeki firmaların karşılaştıkları ilave maliyetlerde enerji, su vb. yapılacak indirimlerle OSB'lere taşınması teşvik edilmelidir.

Ayrıca arıtma tesislerinden çıkan atık sorununun çözümü için gerekli altyapının tesisini teminen Organize Sanayi Bölgelerine destek verilmelidir. Mevcut durumda deri sektörü katı atıklarının bertarafında sıkıntı vardır. Depolama alanlarının yetersizliği yanı sıra katı atık bertaraf tesislerindeki doluluk oranı en az 1 sene sonrasına kabul tarihi verilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle sektöre özel "Katı Atık Bertaraf ve Deponi Tesisi" kurulması için Çevre Bakanlığı, AB Fonları vb kaynaklarla

sektöre destek verilmelidir. Kapsamlı bir yatırım maliyeti ihtiyacı nedeniyle sektörün bunu özkaynaklarıyla gerçekleştirilmesi bugünkü ekonomik koşullar altında pek mümkün gözükmemektedir.

4.2.3. Hammadde Temini

Hammadde temini de önemli bir diğer unsurdur. Ülkemizin mevcut hayvan varlığı yeterli değildir. Ayrıca hayvan varlığı bakımından zengin birçok ülke ya ham deri çıkışını yasaklamakta, ya da fon uygulamaktadır. Dünya üzerinde görülen hayvan hastalıkları ve ayrıca kırmızı et tüketimine yönelik talep azalışı da ham deri üretimi ve temininde ortaya çıkan bir diğer sorundur. Bunun yanı sıra üretilen ham derilerin kesim, yüzüm, istifleme aşamalarında standartlara uyulmaması kaliteye zarar vermektedir. Kalite ve miktar olarak ülkemizden karşılanamayan bu talep karşısında, Türk deri ürünleri üretiminde kullanılan büyükbaş ve küçükbaş ham derilerin büyük bir bölümü ithalatta karşılanmaktadır. Bu nedenle hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvan varlığımızı ve başta hamderi olmak üzere elde edilen hayvansal ürünlerin kalitesini geliştirmeye yönelik kapsamlı bir hayvancılık politikası benimsenmelidir.

4.2.4. Pazarlama

Katma değeri yüksek ürünlerin en uygun pazarlarından biri olan AB'nin, katılım sürecinde bu ürünleri Türkiye'den temin etmesi için gerekli çalışmaların yapılması ve anlaşmaların gerçekleştirilmesi gereklidir. Ancak, bunun gerçekleşmesi için çevre kriterlerine uygun üretim ve çevre bilincinin oluşturulması ön koşuldur. Sektörün hedeflerinin gerçekleşmesi amacıyla, stratejik olarak sektörün katma değeri yüksek ürünlerin üretimine ve pazarlanmasına odaklanması gerekmektedir. Bu tür ürünlerin dünya pazarlarında imaj oluşturmaları ve markalaşmasına da çalışılmalıdır.

Katma değeri yüksek ürünlerin üretimi ve pazarlanmasının alt yapısal desteğinin sağlanması için bilgi üretimi ve globalleştirilmesi de stratejik öneme sahiptir. Bu açıdan, eğitim kurumlarının yaygın disiplinlerinde, multidisipliner bir öze sahip olan dericiliğe önem verilmesi ve AR-GE, master ve doktora çalışmalarının önemi vurgulanmalıdır. Türk derisi ve dericiliğinin imajının oluşmasında ve dünyada kabul görmesinde, bilimsel çalışmalara ev sahipliği yapılması, uluslararası kongre, sempozyum ve panellerin düzenlenmesi de önem taşımaktadır.

4.2.5. Eğitim

Sektörel eğitim politikasının ıslahı da stratejik önem arz etmektedir. Halihazırda bulunan çok sayıda ve efektif olmayan eğitim kurumunun makul sayılara indirilmesi (1 adet Deri Mühendislik Bölümü – 1 adet Deri Meslek Yüksek Okulu olması) ve amaca yönelik olarak oluşturulacak öğrenci seçim kriterlerine göre ve yeterli sayıda seçilecek ve yerleştirilecek öğrencilere verilecek eğitimde uygulamanın ve üretici kuruluşlarla kooperatif bir eğitim programının oluşturulması gerekmektedir.

Stratejik olarak ihtisas fuarlarına katılımın teşviki ve birleşik fuar organizasyonları da katkı sağlayacaktır. Saraciye, konfeksiyon, ayakkabı ve bitmiş deri ürünlerinde uluslararası pazarlama organizasyonlarının kurulması da hedeflere ulaşmak için zorunludur. Katma değeri yüksek ürünlerin, hedef ülkeler belirlenerek pazarlanması ve o bölgelerde teşkilatlanmanın gerçekleştirilmesi de hedef politika olmalıdır. Bu çerçevede Deri Tanıtım Grubu'nun çalışmaları neticesinde belirlenecek ülkeler ve pazarlama teknikleri esas alınmalıdır. Tespit edilecek ülkeler ve pazarlama faaliyetlerinin Dış Ticaret Müsteşarlığının plan ve politikalarına uyumlu şekilde gerçekleştirilmesi de başarıya için önemlidir.

Sektörün eğitilmiş insan gücünü oluşturma üzerinde yoğunlaşmalıdır. Personel eğitimi için sektörel dernek, kurum ve kuruluşların da içinde olduğu ve KOSGEB ile TARİGEV gibi kuruluşların desteği ve öncülüğünde oluşturulan organizasyonla çalışan personelin eğitimi düzeyinde çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

Deri sektörünün teknik eleman ihtiyacının karşılanması için Milli Eğitim sistemi içinde lise düzeyinde, daha ziyade konfeksiyon ve ayakkabıcılık üzerinde, nihai ürün tasarım ve üretimi bazında ve bireysel yetenek ve nitelikleri geliştirme yönünde eğitim gerçekleştirilmelidir. Deri üretim teknolojisi üzerinde yapılacak eğitimin külfetli, zahmetli ve pahalı olmasından dolayı ve yoğun uygulamalı ve geri beslemeli yapılmasının gerekliliğinden dolayı lise eğitimi içinde yer almamalıdır.

Yüksek öğretim düzeyinde yapılacak mesleki eğitim ön lisans düzeyinde meslek yüksek okullarında gerçekleştirilmeli, bununla birlikte meslek yüksek okullarının mevcut sayısında tensikata gidilerek okul enflasyonu azaltılmalıdır. Bu okulların sayısı; Türk deri sanayisinin ve global olarak deri sektörünün içinde olduğu konjonktürel durum, sektörel olarak gelecekte ortaya çıkacak muhtemel yönelimler ve bu yönelimlerin ortaya çıkaracağı ihtiyaçlara bağlı bir planlamayla belirlenmelidir.

Sektör AB ülkeleri nezdinde üretimdeki öncü rolünü araştırmalarda da üstlenerek sektörü oluşturan çeşitli birimler AB 7. Çerçeve Projelerine ilgili tematik alanlarda partner olarak yer alabilmeli ve sektörel araştırmaların bütçesi bu tür büyük ölçekli ve uluslar arası birkaç birimin katılımıyla realize edilen projelerden oluşturulmalıdır. Ayrıca; bu tür projelerin ülkemizdeki ayağını farklı üniversite birimleri ile araştırma enstitüleri ve araştırma merkezleri oluşturmalıdır.

Öncelikle, Bursa'da yerleşik TÜBİTAK BUTAL laboratuvarının akredite deri performans test hizmetlerinden yararlanılmalıdır. BUTAL dışında deri test laboratuvarları oluşturulurken ise yeni test talepleri de göz önüne alınarak planlanması daha uygun olacaktır.